

po našim pravilima od osnovne imenice, a to je *Etrurac, Etrurka, etrurski*.

Tako je imao D. Boranić u deset izdanja svoga pravopisa, od 1. izdanja 1921. do 8. iz 1941. gdje je pisalo: „Etrurija: Etrurac, etrurski; *griješkom* *Etrušćanin, *etrušćanski”, a u 9. i 10. izdanju iz 1947. i 1951. isto tako samo sa skraćenom formulacijom: „Etrurija: Etrurac, etrurski; *ne* *Etrušćanin, *etrušćanski.”

Pogreška se sastojala u tome što smo uz posuđeno *Etrurija* posudili i talijanski etnik *Etrusco*, pa ga sufixsom *-janin* prilagodili našim etnicima, a od tako prilagođenog etnika izveli pridjev *etrušćanski*, a to je svakako, složeniji postupak.

Znali su to dobro M. Deanović i J. Jernej pa u svom Talijansko-hrvatskosrpskom rječniku iz 1960. imaju kao hrvatske jednakovrijednice samo *Etrurija, Etrurac* i *etrurski*.

Bratoljub Klaić davao je iz nepoznatih razloga prednost likovima *Etrušćanin* i *etrušćanski*, a u novosadski je pravopis unio ravnopravno obje mogućnosti. (Klaić je izradio pravopisni rječnik i toga pravopisa.)

Kad bi pravopis bio samo pravopisnim priručnikom, tada bi se u njemu nalazilo samo *Etrurija* (zbog *Etruria*), *Etrušć/ćanin*, *Etrušć/ćanka*, *etrušć/ćanski*, jer *Etrurac, Etrurka, etrurski* nemaju nikakvih pravopisnih problema, ali kako naša sredina još nije zrela za takav pravopis, a ni za pravopis u kojem bi se sve nalazilo samo kako se piše ne govoreći ništa kako se upotrebljava i kako se po novoj jezičnoj politici proglašava načelo ravnopravnosti upotrebe sinonima i na stilski neobilježenoj razini, danas moramo reći da su sve te mogućnosti pravilne pa čak i pridjev *etrurski* jer ne samo što se upotrebljava u novinama nego što ima jezično pa i lingvističko opravdanje. S gledišta jezične kulture ne-

što je drugačije pa zbog nje moramo napraviti vrijednosnu ljestvicu prihvatljivih sinonima tako da oni koji žele razvijati istinsku jezičnu kulturu, to mogu kad stoje pred jezičnim izborom. Zbog načelne, a prema tome i kulturne opravdanosti za izbor vrijedi ovaj redosljed:

1. Etrurija, Etrurac, Etrurka, etrurski
2. Etrurija, Etrušćanin, Etrušćanka, etrušćanski
3. Etrurija, Etrušćanin, Etrušćanka, etrušćanski
4. Etrurija, Etrurac, Etrurka, etruški.

To znači da će svatko u neutralnom značenju birati najprije 1. niz, a ostale samo kad ima kakve posebne razloge.

Kako je dosad treća mogućnost bila spomenuta samo usput, potreban joj je poseban komentar. Naime u navedenom broju Vjesnika iz 1983. godine u podnaslovu je stajalo „Svjetska godina Etrušćana”. Prije bismo to proglasili pogreškom, a danas, zbog mnogo slobodnijega odnosa prema jezičnim mogućnostima i zbog toga što skup *-sk-* može dati i *-šć-* moramo i *Etrušćanin* uzeti kao jednu mogućnosti samo joj na vrijednosnoj ljestvici dati pravo mjesto.

Sad tko želi birati, zaista može birati. A mi i ne želimo drugo do da oni koji biraju mogu birati slobodno, a slobodnoga biranja nema bez punine znanja. A kad se bira sa znanjem i slobodno, tada za jezičnu kulturu ne treba imati nikakve bojazni.

Stjepan Babić

OBRADA PRIRODOSLOVNIH TERMINA U „OSMEROJEZIČNOM RJEČNIKU”

Nedavno mi dođe na kratko vrijeme u ruke ogledni otisak slova G i H „Osmerojezičnog rječnika” Leksikografskog zavoda

u Zagrebu, koji zaslužuje svaku pohvalu, jer je takav rječnik potreban našoj javnosti, ali je potrebno ispraviti pogrešna tumačenja prirodoslovnih pojmova. Bilo bi dobro, da se to napravi prije tiskanja rječnika.

Nisam jezikoslovac i ne želim se upuštati u jezikoslovna pitanja, ali mislim da imam pravo i dužnost kao prirodoslovac upozoriti uredništvo spomenutog rječnika na neslaganja koja sam opazio čitajući spomenuti otisak rječnika s tumačenjem tih pojmova u stručnim rječnicima i literaturi prirodoslovnih struka. Većina neslaganja odnosi se na botaničke i zoološke pojmove, ali ni mineraloške, petrografske i geološke pogreške nisu rijetke, pa je potrebno korigirati neke nazive tih struka.

Evo tih pogrešaka pribilježeni iz oglednog otiska „Osmerojezičnog rječnika”. Pogrešna mjesta su podcrtana.

Gavun zool. – njem. Ährenfisch – engl. ... – lat. *Atherina hepsetus*.

gira zool. – njem. Schnauzenbrasse – engl. ... – lat. *Smaris vulgaris*.

glodavci zool. – njem. Nagetiere – engl. ... – lat. *rodentia*.

glog bot. – njem. *Hagedorn* – engl. Hawthorn – lat. *Crataegus oxyacantha*.

gorička bot. – njem. *Milchstern* – engl. ... – lat. *Sonchus oleraceus*.

grahorica bot. – njem. Wicke, Futterwicke, – engl. Vetch – lat. *vicia*, *Vicia sativa*.

granit *min.* –

gužva 1 – *vreva*

gužva 2 – *pletenica*

Hiperit geol. – njem. Hyperit – engl. ...

Na drugim jezicima riječ je protumačena petrografskim terminom hiperstenit.

Sudeći po latinskoj terminologiji urednici su rječnika imali nakanu da uz naziv biljnog ili životinjskog roda istaknu i njegovu najvažniju vrstu, ali im je radi nespretne grafičke obrade ispalo tako da će

većina čitatelja „Osmerojezičnog rječnika” pogrešno shvatiti rodovske nazive na svih sedam jezika kao sinonime za najvažnije vrste u latinskom nazivlju. To je pogreška koju svakako treba ispraviti bilo ispuštanjem oznake vrste u latinskom nazivlju ili dodavanjem oznaka vrsta u svem ostalom nazivlju. Iznimka od tog pravila je gorčika, koja je potpuno pogrešno određena, i grahorica, koja ima nazive za vrste i rodove u latinskom i njemačkom nazivlju tako nespretno napisane da ih čitatelj neće moći prepoznati.

Granit je petrografski naziv.

Gužva 1 je sinonim riječi stiska.

Gužva 2 je usukana šiba. Najčešće vrbova i koristi se za pletenje ručaka na košarama.

Hiperit je tiskarska pogreška. Možda za geološki naziv „hipurit”, ili petrografski „hiperstenit”.

Ispravljeni tekst pogrešno otisnutih prirodoslovnih naziva u „Osmerojezičnom rječniku” treba biti ovakav:

Gavun pravi zool. – njem. Ährenfisch Gemeiner – engl. ... – lat. *Atherina hepsetus* L.

gira oštrulja zool. – njem. Schnauzenbrasse Gemeine – engl. ... – lat. *Smaris vulgaris* Bp.

glodavci zool. – njem. Nagetiere – engl. rodents – lat. *Rodentia*

glog bijeli bot. – njem. Hagedorn, Weisdorn Gemeiner – engl. Hawthorn Common – lat. *Crataegus monogyna* Jacq.

gorčika bot. – njem. Hasenlattich – engl. ... – lat. *Prenanthes purpurea* L.

grahorica krmna bot. – njem. Ackerwicke, Futterwicke, Saatwicke, – engl. Vetch Common – lat. *Vicia sativa* L.

granit petr. –

gužva 1 – stiska

gužva 2 – usukana šiba. Najčešće vrbova za ručke na košarama.

hipurit geol. –

Ako je u rječniku pod slovom S obrađen *svinjak obični*, onda je to napravljeno pogrešno, jer je latinski naziv te biljke naveden uz hrvatski naziv gorčika. Svinjak obični treba obraditi ovako:

Svinjak obični bot. — Gänsedistel Gemeine, Saudistel Gemeine — engl. Sowthistle Common — lat. *Sonchus oleraceus* L.

Jasno je samo po sebi da se i sva ostala prirodoslovna građa rječnika treba obraditi na isti način. Uvođenje oznaka vrsta u svim

ostalim narodnim botaničkim i zoološkim nazivima vezano je uz znatne poteškoće ne samo oko nabave potrebne literature, nego još više s određivanjem latinskih sinonima za biljne i životinjske vrste, koje često mijenjaju rodove u pojedinim narodnim nazivima. To jezikoslovci neće napraviti točno bez pomoći prirodoslovaca.

Ivan Klasnić